

verslag

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

KvK Utrecht 30276683

T 030 274 91 11
info@rivm.nl

Bespreking	Focusgroep mbo-studenten
Vergaderdatum	8 oktober 2020
Vergaderplaats	Online

Datum
24 november 2020

Ons kenmerk

Op 8 oktober 2020, vlak voor de gedeeltelijke lockdown, hebben we drie focusgroepen gehouden onder mbo-studenten met de studierichting zorg, techniek en economie. De studenten waren ingedeeld per studierichting. Bij de studierichting techniek waren twee studenten aanwezig, bij de studierichting economie waren zes studenten aanwezig en bij de studierichting zorg waren vier studenten aanwezig. De studenten hadden de leeftijd tussen de 18-25 jaar, woonden verspreid over het land en waren geworven via het onderzoeksbureau Labyrinth in Utrecht.

De focusgroep vond online plaats, via het platform GoToMeetings. De thema's die bij het gesprek aan bod kwamen, waren o.a.:

- Het effect van de coronacrisis op je huidige leefsituatie
- Het effect van de coronacrisis op je sociale contacten
- Het effect van de coronacrisis op de manier waarop je met ouderen omgaat
- Het beeld van jongeren in de samenleving
- Het effect van corona op je toekomstperspectief

De gesprekken verliepen – op wat technische problemen na – in goede sfeer. Iedereen vertelde over zijn/haar eigen ervaringen, en er was ruimte voor ieders verhaal. Dit zorgde voor een divers beeld. Veel ervaringen werden breed gedeeld, maar ook de verschillen in ervaringen kwamen goed naar voren.

1. **Het effect van coronapandemie en de coronamaatregelen op het leven van mbo-studenten en hun toekomst**

Datum

24 november 2020

Ons kenmerk

De impact die corona heeft op het dagelijks leven van mbo-studenten is verschillend. Voor sommigen vallen de consequenties mee, voor anderen is de impact juist erg groot. Het gaat hierbij om de invloed van corona op onderwijs, werk, inkomen en gezondheid.

1.1 **Onderwijs**

Online onderwijs

Alle deelnemers aan de verschillende focusgroepen waren het erover eens dat vooral in het onderwijs veel was veranderd. Er wordt veel meer online les gegeven. De meeste deelnemers geven aan wel één of twee dagen per week naar school te mogen. Niet iedereen vindt meer online les een probleem. Of zoals één van hen zei; 'Ik vind het zelf wel prettig om online les te krijgen. Je hebt meer tijd om je huiswerk te maken. En je kan ook flexibel zijn – even naar beneden om eten te halen bijvoorbeeld'. Maar de meeste deelnemers geven aan dat ze liever fysiek les krijgen dan online. 'Dan begrijp ik het beter', zei één van hen.

'Het lijkt meer op universitair onderwijs'

Online onderwijs vraagt om een andere inzet dan normaal. Zoals één van hen het omschreef: 'We hebben een stuk minder les dan normaal. We moeten veel meer zelf doen. Nu lijkt het meer op een zelfstudie en daar heb ik me niet voor ingeschreven'. Enkele studenten geven ook aan dat het meer lijkt op een universitaire studie. Er wordt tijdens de lessen vooral over integrale opdrachten gesproken, en weinig over de inhoudelijke lesstof. Een van de studenten zorg geeft aan dat ze uitleg over de lesstof op hun stage krijgen. Dat er in de lessen weinig aandacht is voor de lesstof geeft druk om de toetsen te halen. Het meer zelf moeten doen, zorgt er ook voor dat sommigen zich in de steek gelaten voelen door school. 'Het is vooral dat je heel veel zelf moet doen. Ik heb wel het gevoel dat ze me in de steek laten. Het wordt allemaal een beetje op je afgeschoven. Dit moet je doen, en de rest bekijk je maar'. Anderen voelen zich juist erg gesteund. Een van de zorgstudenten geeft aan: 'Ik vind dat mijn opleiding het goed aanpakt. We hebben een halve dag dat we fysiek aanwezig zijn op school. Zodat verschillende klassen kunnen. We hebben workshops een of twee keer per dag en we hebben inchecken en uitchecken. We bespreken dan hoe het met iedereen gaat en waar iemand tegenaan loopt.'

Praktische zaken rondom online onderwijs

Online les vraagt ook veel van studenten: goed internet bijvoorbeeld. 'Nu vinden online lessen plaats, dat blijft een beetje lastig. Als de wifi niet goed werkt thuis, dan kan je niet meedoen met de les'. Naast de effecten op de inhoud van de lessen geven een aantal studenten aan dat docenten soms vergeten dat ze online les moeten geven. Hierover wordt gezegd; 'Docenten vergeten dat ze les moeten geven omdat ze thuis zijn. Dan zitten studenten klaar en komt de docent niet.' Ook worden de roosters voor de lessen pas in de ochtend bekend gemaakt, wat ervoor zorgt dat niet iedereen weet of er les is of niet.

Mondkapjes op school

Op veel ROC's zijn de klassen kleiner gemaakt en krijgen studenten verdeeld over de week les. Dat is soms een vreemd gezicht: 'De scholen zijn nu heel leeg'. Ook moeten de studenten mondkapjes dragen in de gangen, maar vaak niet in de klas. Dat volgens sommigen niet logisch: 'In de gangen moet je ook een mondkapje op, in de klas niet. Dat vind ik een beetje raar'. Maar er is ook veel begrip. 'Mondkapjes zijn wel vervelend, maar het is wel beter'.

Datum

24 november 2020

Ons kenmerk*Stage*

Het volgen van stages is moeilijker geworden. Een aantal deelnemers met de studierichting economie heeft daardoor ook studievertraging opgelopen. 'De maatregelen zijn heel erg te merken, op een negatieve manier. Ik heb veel achterstanden gehad omdat het niet goed geregeld was vanuit school, vooral toen er net corona was. Een andere deelnemer: 'de helft van mijn klasgenoten heeft geen stage, Hoe zit dat dan? Kan de school dan geen opdracht geven?'

Daar tegenover staan verhalen van studenten die verplicht stage moeten volgen. Twee studenten zorg lopen verplicht stage vanwege hun opleiding tot verpleegkundige. Een van hen student vertelt hierover; 'Het is verplicht om stage te lopen. Ik snap het ook wel, verpleegkundigen zijn nodig. Ik heb gezondheidsproblemen en mijn oma heeft verzorging nodig; daar help ik ook mee. Dagelijkse zorg. Dan is het moeilijk om naar stage te gaan en met risicogroepen te werken. En ik zit te denken om te stoppen vanwege corona. Ik ben angstig om met mijn kwetsbare gezondheid te werken, want je mag ook niet ook overal mondkapjes dragen bij je stage, zoals bij gehandicaptenzorg.'

Afstuderen

Eén deelnemer gaf aan dat ze haar afstuderen door de coronamaatregelen niet door is gegaan. 'Vorige week is besloten dat ik een coronadiploma krijg omdat het anders te lang zou duren. Ik heb niet alles hoeven afronden'. Of ze daardoor moeilijker aan werk zou kunnen komen, was onduidelijk. Maar, zo vertelde ze: 'Er komt ook geen diploma-uitreiking terwijl dat toch wel mooie momenten zijn in je leven. Die wil je meemaken'.

1.2**Werk en inkomen**

De meeste deelnemers werken naast hun studie. Een aantal van hen werkt in een supermarkt. Zij werkten tijdens de lockdown gewoon door. Een van de studenten werkt in het ziekenhuis nu ze geen stage kan lopen. Anderen werken veel thuis. Dan wordt het contact met collega's wel gemist. Maar het heeft ook goede kanten. Zoals één het zei: 'ik werk twee dagen op kantoor en een dag thuis. Ik spaar nu meer, dat is het enige voordeel eigenlijk. Ik ga minder uit. Dat is veel beter – daar heb ik veel voordeel van'. Bij een andere deelnemer hadden de coronamaatregelen wel grote negatieve effecten. 'Ik heb twee kinderen, die konden niet naar school en kinderopvang. Ik kon daardoor niet werken. Ik kreeg wel een uitkering, maar dat was maar 70 of 75% van mijn inkomen. Gelukkig kreeg ik nog studiefinanciering, daardoor kon ik nog rondkomen'. Nu ze was afgestudeerd zag ze het wel somber in: 'werk vinden is bijna onmogelijk'.

1.3 Gezondheid

De meeste deelnemers vanuit de studierichting economie gaven aan zich gezond te voelen. Ook vinden ze zichzelf niet kwetsbaar als het gaat om corona. Toch hebben de coronamaatregelen bij één deelnemer wel geleid tot ziekte. 'Je zit zo lange tijd met zijn allen in een huis, je kan niet echt weg, alleen even naar het bos toe. Daar kan je best wel depressief van raken. Ik ben zelf ook in een zware depressie geraakt door corona. Mijn kinderen wonen daardoor ook ergens anders'.

Datum

24 november 2020

Ons kenmerk

De meeste deelnemers vanuit de studierichting zorg geven aan zichzelf wel als kwetsbaar te zien. Zo heeft een van de studenten astma. Een andere deelnemer geeft aan dat ze op sommige gebieden kwetsbaar is omdat ze een kind heeft. Ook depressie zorgt ervoor dat een van de deelnemers zich kwetsbaar voelt. De maatregelen en het veel thuis zitten zorgen ervoor dat er meer tijd is om te piekeren. Zo vertelt een van de deelnemers; 'ik voel mezelf niet echt kwetsbaar. Ik zit veel thuis en alleen thuis. Mijn broertje en zusje zijn uit huis en mijn ouders werken in het onderwijs. Je hebt veel tijd om na te denken dat kan je soms slopen. Dat je gaat piekeren. Dan nam je vroeger contact op met vrienden en vriendinnen, nu die je dat minder.'

2. Sociale contacten tijdens corona

De meeste deelnemers geven aan dat de coronamaatregelen het contact met vrienden niet veel heeft beïnvloed. De meesten spreken in het weekend af. Het contact met klasgenoten is wel minder geworden. Er is veel meer online-onderwijs én de klassen zijn kleiner, waardoor je elkaar niet altijd ziet. 'Mensen uit mijn klas zie ik niet zoveel buiten school. Ik heb wel een hechte vriendengroep buiten school, daar heb ik veel contact mee. Die zie ik nog veel in het echt'. Een deelnemer vertelde dat hij juist wel meer contact had met klasgenoten. 'Bij ons is het contact niet verbroken in de klas. We bellen veel en maken veel opdrachten samen. We hebben een groepje gemaakt om de opdrachten te maken. Dan hoor je ook hoe zij zich voelen tijdens coronatijd. Dat hebben we bewust gezegd: dat gaan we doen'.

Een andere deelnemer was blij dat er de laatste maanden juist weer meer mocht. 'Daarvoor zat je steeds met dezelfde mensen in huis. Je kan via social media wel meer contact houden. Maar wat ga je doen? Samen boodschappen doen, dat kan ook niet'. Vrijwel alle deelnemers vonden dat online contact het fysieke contact met vrienden niet goed kan vervangen.

3. Het contact met ouderen

De meeste deelnemers vanuit alle focusgroepen gaven aan hun opa en oma nog wel te zien, maar minder vaak. 'Soms ga ik er gewoon even langs, en dan houd ik zoveel mogelijk afstand. Dat valt wel mee – want het is ook leuk om je opa en oma te zien'. Het fysieke contact met opa en oma wordt door de meesten wel gemist. 'Het is wel jammer dat je ze geen knuffel kan geven. Ik ben supervoorzichtig met ze, want ze vallen wel onder de risicogroep natuurlijk. Het is voor mijn kinderen wel heel moeilijk dat ze opa en oma geen knuffel mogen geven. Je kan ze er niet

van weerhouden omdat te doen'. Voor een aantal studenten geldt dat ze hun opa en oma sporadisch hebben gezien in de afgelopen periode. Ze kunnen niet langs bij hun grootouders om verschillende redenen: omdat ze binnen de risicogroep vallen vanwege ziekte, omdat hun grootouder in een verzorgingstehuis zit of omdat hun grootouder in het buitenland woont. Zij houden dan ook vooral middels digitale middelen contact. Zo vertelde een van de deelnemers; 'Mijn andere opa en oma wonen dichtbij. Die zag ik wekelijks maar door corona niet. Opa heeft een hartoperatie gehad en we nemen geen risico. Via Facetime houden we contact. Ik zou heel graag mijn opa en oma willen knuffelen en mijn oma zegt dat ook tegen mij, maar dat kan niet. Dat is pijnlijk.'

Datum
24 november 2020

Ons kenmerk

Er is ook kritiek op ouderen. Een aantal van de mbo'ers vindt het vreemd dat ouderen bij de kassa bijvoorbeeld geen afstand willen houden. 'Bij de kassa plakt iedereen bij elkaar. Dan kan je wel wat van zeggen, maar dan krijg je weer een conflict. Ook ouderen doen dat'. Een andere deelnemer ergert zich ook: 'Je ziet veel ouderen die heel eigenwijs zijn, van ik heb het niet. Maar ja, je doet het wel voor hun. Dan vind ik dat wel een beetje hypocriet. Als je dan mensen uit de risicogroep ziet die er niets aan doen, dan denk je ook: waar doe ik het voor'. Dit gevoel wordt door anderen gedeeld: 'ik zie in de winkels vooral de jongeren mondkapjes dragen en de ouderen niet. Dan denk ik: waarom doen jullie dat niet? Ik houd mezelf aan de maatregelen. Meer kan ik niet doen'.

4. Beeldvorming over jongeren in coronatijden

Veel deelnemers vanuit de verschillende studierichtingen vinden dat er in de media en door anderen te negatief over jongeren wordt gesproken als het om corona gaat. 'Alsof wij de boosdoeners zijn. Er wordt altijd gezegd dat geen een jongere zich aan de maatregelen houdt. Maar er zijn ook genoeg anderen en ouderen die zich niet aan de maatregelen houden. Het zal allemaal wel'. Daarnaast vindt een aantal studenten dat ze positiviteit missen in de media over jongeren. 'Positiviteit mis ik. Zoals nu: er zijn jongeren die mee willen denken en helpen bij het verzinnen van ideeën. Je hoort alleen maar de negativiteit en je hoort niet wat wel goed gaat. Wanneer de jongeren zich er wel aan houden wordt dat niet benadrukt; 'jullie zijn goed bezig'', maar de negatieve punten worden naar voren gehaald. Ik doe mijn best, maar het wordt niet gewaardeerd. Dat heeft een averechts effect. Jongeren houden zich dan minder aan de maatregelen.' Een aantal anderen vindt het wel meevallen met de negatieve berichten: 'ik hoor er niet echt veel over, specifiek over jongeren'.

Aan de andere kant is het soms ook positief. Een van de deelnemers vindt dat er positief gesproken wordt over jongeren. Zo zouden ze bijles geven aan andere jongeren. Een ander positief punt is dat het virus volgens de media voor jongeren niet zo gevaarlijk is. Maar hier volgt dan wel vaak op: 'ze zijn dom, want ze gaan feesten'. Het is volgens een deelnemer ook een kwestie van verantwoordelijkheid nemen: 'Als je naar een feestje gaat, moet je ook je verantwoordelijkheid nemen. Dan moet je geen contact hebben met mensen uit een risicogroep. Als je daar rekening mee houdt, valt het wel mee. Ik hou daar wel rekening mee'.

5. Verloren tijd inhalen

Datum

24 november 2020

Ons kenmerk

Een deel van de deelnemers geeft aan zich nog niet zo bezig te houden met het effect van corona op hun toekomst. Ze willen zich eerst concentreren op het afmaken van hun opleiding. 'Ik ben vooral gefocust op opleiding halen, want dat is ook een drama nu'. Er wordt vooral opgezien tegen het online les krijgen. Anderen maken zich zorgen over werk en solliciteren en thuiswerken: 'Ik zit er niet op te wachten om ingewerkt te worden thuis. De hele dag thuiszitten: vreselijk!' Een ander mist het reizen: 'Ik vind dat vervelend. Ik zou dit jaar gaan reizen – dat heb ik allemaal moeten cancelen. Ik weet niet hoe dat volgend jaar zal zijn'. Een aantal deelnemers hoopt dan ook dat er gauw een vaccin komt en dat de situatie weer 'normaal' wordt, en dat de huidige situatie niet het nieuwe normaal is.

Team Opgaven van de C-VTV:

Casper Schoemaker

Johan Melse

Fatima Arrahmani

Robert Vonk

Frank den Hertog